

HALAL CULTURE IN SUSTAINABLE TOURISM DEVELOPMENT IN THE CHAM COMMUNITY IN AN GIANG PROVINCE

Huynh Thanh Tam

Ho Chi Minh City Investment and Trade Promotion Center (ITPC)

Email: tamtim3101@gmail.com

Received: 08/8/2024; Reviewed: 23/8/2024; Revised: 29/8/2024; Accepted: 10/9/2024; Released: 30/9/2024

DOI: <https://doi.org/10.54163/ncdt/341>

Culture and tourism are interactive, closely related and intertwined. The Cham community in An Giang province has a culture with unique traditional values and nuances. If we can fully exploit and properly utilize the cultural advantages of this ethnic group, An Giang province will attract a lot of investment in the local tourism sector. This article focuses on studying the potentials and roles of Halal culture in sustainable tourism development of An Giang province.

Keywords: *Halal Culture; Sustainable tourism development; Cham community; An Giang province.*

1. Đặt vấn đề

Trong xây dựng nền văn hóa mới thời kỳ hội nhập quốc tế hiện nay, ngoài việc tiếp thu có chọn lọc văn hóa hiện đại bên ngoài thì việc giữ gìn, phát huy và phát triển văn hóa dân tộc cũng cần được coi trọng nhằm hình thành bản sắc dân tộc độc đáo và đặc trưng. Văn hóa là nhân tố quan trọng trong việc tạo ra những nét hấp dẫn, đa dạng và khác biệt, cũng như tăng cường khả năng cạnh tranh của thị trường du lịch giữa các khu vực, quốc gia. Dù tiềm năng khai thác du lịch thông qua khía cạnh văn hóa là rất lớn, ngành du lịch ở Việt Nam nói chung và khu vực Nam Bộ nói riêng vẫn chưa tận dụng được hết những lợi thế đó để thu hút nhiều sự quan tâm đầu tư trong lĩnh vực này, đặc biệt là trong xây dựng và phát triển du lịch theo hướng bền vững.

Ở khu vực Nam Bộ, cùng với người Việt, Khmer, Hoa thì cộng đồng người Chăm đã có mặt từ rất sớm tại vùng đất này. Tính đến tháng 10/2023, An Giang là tỉnh có số lượng người Chăm đông nhất ở khu vực Nam Bộ, với khoảng 15.327 người, chiếm tỷ lệ 0,67% tổng số dân số trên địa bàn. Người Chăm ở tỉnh An Giang chủ yếu theo Islam giáo, là cộng đồng dân tộc thiểu số lớn thứ hai sau người Khmer tại địa phương. Trong quá trình tiếp xúc và ứng xử với môi trường tự nhiên và xã hội, cộng đồng người Chăm ở tỉnh An Giang đã sáng tạo và hình thành được những giá trị văn hóa và dân tộc độc đáo. Dù vậy, công tác phát triển du lịch theo hướng bền vững gắn với văn hóa Halal của người Chăm tại tỉnh An Giang vẫn chưa khai thác được hết những tiềm năng sẵn có ở địa phương. Vì thế, việc thúc đẩy hiểu biết và tận dụng văn hóa Halal của người Chăm sẽ đóng góp tích cực vào phát triển du lịch bền vững, tạo

điều kiện thuận lợi để du lịch trở thành ngành kinh tế mũi nhọn và chủ chốt trong cơ cấu kinh tế của tỉnh An Giang trong giai đoạn hiện nay.

2. Tổng quan nghiên cứu

Liên quan đến văn hóa Halal trong lĩnh vực du lịch, nhiều nghiên cứu đã tập trung khai thác vấn đề này tại một số quốc gia cụ thể. Trước tiên có thể kể đến những công trình phân tích về các giá trị của văn hóa Halal, tổng quan thị trường và tiềm năng phát triển du lịch Halal ở các nước Islam giáo như Indonesia, Malaysia và Thổ Nhĩ Kỳ được đề cập lần lượt bởi: Nghiên cứu *Islamic Tradition and Religious Culture in Halal Tourism: Empirical Evidence from Indonesia* (Sholehuddin, Munjin & Adinugraha, 2021, tr.79-100); *Muslim tourist perceived value: a study on Malaysia Halal tourism* (Isa, Chin & Mohammad, 2018, tr.402-420); *The Value of Islamic Tourism: Perspectives from the Turkish Experience* (Duman & Teoman, 2012, tr.718-739). Bên cạnh đó, vấn đề xây dựng và phát triển thị trường du lịch Halal tại các quốc gia không có cộng đồng người Islam đông đảo cũng đặc biệt được quan tâm, trong đó có một số nghiên cứu tiêu biểu có thể kể đến như: *Halal-friendly tourism and factors influencing halal tourism* (Junaidi, 2020, tr.1755-1762); *Halal Friendly Tourism in Non-Muslim Countries: Observational Study in Nepal* (Kusumaningtyas & cộng sự, 2021, tr.51-63); *Managing Islamic attributes through the satisfaction of Muslim tourists in a non-Muslim country* (Dabphet, 2021, tr.237-254),... Riêng tại Việt Nam, những công trình nghiên cứu thường đặt trọng tâm vào phân tích tổng quan các đặc trưng của du lịch Halal trên thế giới, qua đó tổng kết, đánh

giá và rút kinh nghiệm để xây dựng các chính sách phát triển ngành du lịch Halal của quốc gia. Một số công trình nổi bật của các tác giả liên quan đến vấn đề này bao gồm: *Đặc trưng du lịch halal và một số gợi ý chính sách cho phát triển du lịch Việt Nam* (Cường, 2022, tr.47-52); *Kinh nghiệm phát triển du lịch ẩm thực của Nhật Bản, Hàn Quốc và hàm ý chính sách cho Việt Nam* (Phú, 2022, tr.59-68); *Du lịch Halal ở Nhật Bản* (Hiền, 2022); *Văn hóa ẩm thực Islam (Halal) trong hoạt động du lịch tại Thành phố Hồ Chí Minh* (Hà, 2016), tác giả tập trung nghiên cứu về phát triển du lịch Halal tại một thị trường cụ thể,... Nhìn chung, những công trình nghiên cứu ở trong nước và nước ngoài đã đưa ra đã đưa ra những nền tảng lý luận và thực tiễn cơ bản nhằm cung cấp cái nhìn tổng quan về tiềm năng của thị trường du lịch Halal. Bên cạnh đó, các nghiên cứu cũng đã phân tích và đánh giá những nỗ lực để đáp ứng được theo đúng các tiêu chuẩn Halal nhằm xây dựng và phát triển thị trường du lịch dành cho cộng đồng người Islam giáo. Vì vậy, các kết quả của các công trình trên là cơ sở để kế thừa, hoàn thiện và làm rõ nội dung nghiên cứu trong bài viết này.

3. Phương pháp nghiên cứu

Bài viết sử dụng nhiều phương pháp nghiên cứu nhưng chủ yếu là phương pháp thu thập tài liệu thứ cấp, phương pháp tổng hợp và phân tích, kết hợp kế thừa kết quả từ các công trình đi trước có liên quan đến nội dung nghiên cứu nhằm làm rõ thực trạng du lịch An Giang và những đặc trưng cũng như tiềm năng của văn hóa Halal của người Chăm đối với phát triển du lịch bền vững tại địa phương. Qua đó, bài viết đề xuất một số giải pháp nhằm tận dụng văn hóa Halal trong công tác xây dựng và phát triển du lịch bền vững tại cộng đồng người Chăm ở tỉnh An Giang.

4. Kết quả nghiên cứu

4.1. Đặc trưng và tiềm năng của văn hóa Halal của cộng đồng người Chăm trong phát triển du lịch bền vững ở An Giang

Du lịch bền vững được Tổ chức Du lịch Thế giới định nghĩa là “việc phát triển các hoạt động du lịch nhằm đáp ứng nhu cầu hiện tại của khách du lịch và người dân bản địa trong khi vẫn quan tâm đến việc bảo tồn và tôn tạo các nguồn tài nguyên cho việc phát triển hoạt động du lịch trong tương lai. Hình thức du lịch này nhằm thoả mãn các nhu cầu về kinh tế-xã hội, thẩm mỹ của con người trong khi đó vẫn duy trì được sự toàn vẹn về văn hoá, đa dạng sinh học, sự phát triển của các hệ sinh thái và các hệ thống hỗ trợ cho cuộc sống con người”. Trong đó, phát triển du lịch bền vững, theo Khoản 14 Điều 3 Luật Du lịch 2017, là “sự phát triển du lịch đáp ứng đồng thời các yêu cầu về kinh tế-văn hóa xã hội và môi trường, bảo

đảm hài hòa lợi ích của các chủ thể tham gia hoạt động du lịch, không làm tổn hại đến khả năng đáp ứng nhu cầu về du lịch trong tương lai”.

An Giang sở hữu các tài nguyên du lịch văn hóa gắn liền với đời sống tôn giáo, tín ngưỡng và văn hóa của nhiều dân tộc, trong đó có cộng đồng người Chăm đã sinh sống lâu đời tại nơi đây. Người Chăm hiện nay sống tập trung tại 05 huyện, thị, thành phố thuộc tỉnh An Giang bao gồm thành phố Long Xuyên, thị xã Tân Châu và các huyện An Phú, Châu Phú, Châu Thành. Cộng đồng người Chăm ở tỉnh An Giang phần lớn theo Islam giáo, sống quần tụ và hình thành 09 làng Chăm phân bố ở các xã, phường trên địa bàn. Do đó, Islam là tôn giáo ảnh hưởng và tác động sâu sắc đến mọi mặt của đời sống người Chăm ở tỉnh An Giang, đặc biệt là văn hóa Halal. Do đó, địa phương này có nhiều tiềm năng và thuận lợi để phát triển du lịch bền vững gắn liền với văn hóa Halal, thể hiện qua các khía cạnh của đời sống hàng ngày của cộng đồng người Chăm tại tỉnh An Giang

Với cộng đồng người Chăm theo Islam giáo lớn, An Giang có rất nhiều thánh đường và tiêu thánh đường mang những nét kiến trúc nghệ thuật độc đáo, đậm màu sắc tôn giáo và văn hóa Halal của người Chăm tại địa phương. Thánh đường được xem là trung tâm tín ngưỡng tôn giáo và sinh hoạt văn hóa của cộng đồng người Chăm Islam. Trong đó, nổi bật là Thánh đường Mubarak được công nhận là di sản quốc gia hay Thánh đường Masjid Jamiul Azhar được đánh giá là một trong những thánh đường đẹp nhất của Việt Nam. Các thánh đường này được coi là điểm đến không thể bỏ qua dành cho những du khách muốn tìm hiểu về văn hóa Halal thông qua phong cách kiến trúc và nghệ thuật mang đậm nét tôn giáo Islam, với vẻ đẹp uy nghi, huyền bí và đầy mê hoặc.

Nhắc đến nghệ thuật kiến trúc độc đáo thì ngoài các thánh đường, không thể bỏ qua những công trình nhà ở của cộng đồng người Chăm ở tỉnh An Giang. Người Chăm ở nơi đây thường sống trong các căn nhà sàn ở dọc hai bên ven sông. Những căn nhà này phần lớn được xây bằng gỗ, với cấu trúc bao gồm sườn nhà, khung nhà và sàn nhà đều được làm thủ công. Nhà của người Chăm thường được bày trí đơn giản, các biểu tượng hoa văn trạm khắc trang trí trong nhà cũng không theo khuôn mẫu hay ý nghĩa nhất định nào, qua đó tạo nên nét riêng biệt của từng ngôi nhà và sự phong phú cho cộng đồng dân cư. Nhà sàn của người Chăm được xây dựng phù hợp với điều kiện sinh hoạt, phong tục tập quán và văn hóa Halal của cộng đồng người Chăm theo Islam giáo. Trong xây dựng sản phẩm du lịch gắn với văn hóa Halal, nhà sàn có thể trở thành điểm đến độc đáo cho du khách muốn tìm hiểu về văn

hóa của người Chăm thông qua khía cạnh kiến trúc.

Đến với An Giang, du khách có thể hiểu thêm về văn hóa Halal đặc trưng của cộng đồng người Chăm khi khám phá làng nghề dệt thổ cẩm của đồng bào dân tộc nơi đây. Dệt thổ cẩm là nghề thủ công truyền thống xuất hiện ở tỉnh An Giang từ những ngày đầu khi người Chăm đến cư ngụ tại vùng đất này, với sản phẩm nổi tiếng khắp vùng Nam Bộ là lụa Tân Châu được sản xuất tại các làng dệt của người Chăm. Nghề dệt thổ cẩm của cộng đồng người Chăm tại tỉnh An Giang đến nay vẫn được duy trì dù trải qua những thăng trầm, tưởng như có lúc bị thất truyền. Hiện nay, các làng nghề dệt thổ cẩm không chỉ sản xuất các sản phẩm phục vụ cho cuộc sống hàng ngày, sinh hoạt cộng đồng và nghi lễ tôn giáo của người Chăm mà còn là điểm tham quan mang đặc trưng văn hóa Halal độc đáo và hấp dẫn trong chương trình du lịch. Bên cạnh đó, các sản phẩm thổ cẩm cũng đáp ứng được các tiêu chuẩn Halal nên ngoài việc tiêu thụ trong nước thì có thể được xuất sang các quốc gia khác thông qua du lịch, đặc biệt là nước Islam giáo. Việc đưa làng nghề dệt thổ cẩm truyền thống trở thành một phần trong phát triển du lịch bền vững cũng là một giải pháp góp phần bảo tồn văn hóa Halal của cộng đồng người Chăm ở tỉnh An Giang.

Ẩm thực của cộng đồng người Chăm ở tỉnh An Giang có nét riêng rất độc đáo không chỉ xuất phát từ sự sáng tạo trong cách chế biến mà còn phải đáp ứng tiêu chuẩn Halal và tuân thủ nghiêm ngặt quy định của Islam giáo. Nhắc đến ẩm thực của người Chăm, không thể không nhắc đến các món ăn truyền thống bao gồm món mặn như cơm nị, cà púa, cà ri, tum lò mò,... hay món bánh như ha-pây-chal, ha-pây-k'gah, ha-pây-nung, năm-pa-răng,... thường được dùng hoặc đãi khách trong các dịp lễ tiệc của đồng bào Chăm tại địa phương. Đa phần các món ăn của người Chăm ở tỉnh An Giang được sáng tạo và phối trộn hài hòa từ những nguyên vật liệu sẵn có của các cộng đồng dân tộc ở địa phương như người Khmer (thịt bò, đường thốt nốt,...), người Hoa và người Việt (hành, tiêu, tỏi, ớt, sả, dứa,...). Ẩm thực được xem là một sản phẩm du lịch văn hóa Halal độc đáo khi các món ăn nơi đây không những có hình thức bắt mắt mà còn mang hương vị khó quên, đủ sức thu hút và để lại ấn tượng cho du khách khi trải nghiệm. Trong xu thế hội nhập hiện nay, ẩm thực của người Chăm tại tỉnh An Giang không còn gói gọn trong phạm vi cộng đồng mà đã được quảng bá rộng rãi đến du khách ở trong và ngoài nước thông qua hoạt động du lịch. Điều này vừa giúp giữ gìn bản sắc văn hóa vừa góp phần cải thiện đời sống kinh tế của cộng đồng người Chăm tại địa phương. Bên cạnh đó, những món ăn do chính đồng bào Chăm thực hiện sẽ đáp ứng được các tiêu chuẩn

Halal, qua đó có thể thu hút và cung cấp dịch vụ ẩm thực tốt nhất cho du khách theo Islam giáo khi đến vùng đất An Giang. Vì vậy, ẩm thực có vị trí quan trọng trong việc xây dựng mô hình du lịch gắn với văn hóa Halal của người Chăm tại địa phương.

Cộng đồng người Chăm ở tỉnh An Giang hầu hết theo Islam nên những lễ hội ở nơi đây rất phong phú, độc đáo và mang đậm màu sắc tôn giáo. Một số lễ hội truyền thống và được tổ chức rất trang trọng có thể kể đến như lễ sinh nhật nhà tiên tri Muhamed, lễ Roya Haji, lễ Ramadan, lễ tết Roya Fitri,... Các lễ hội này ngoài nhằm phát huy bản sắc văn hóa và đáp ứng nhu cầu tín ngưỡng của đồng bào dân tộc Chăm tại địa phương thì còn giới thiệu một cách sinh động và rõ nét những đặc trưng văn hóa của đồng bào Chăm đến với du khách thông qua các trò chơi dân gian, liên hoan văn nghệ, trình diễn trang phục, phục dựng lễ cưới truyền thống được tổ chức trong lễ hội. Qua đó, du khách khi tham gia trải nghiệm lễ hội có thể được đáp ứng nhu cầu về thưởng thức nghệ thuật và tăng cường hiểu biết về văn hóa Halal của dân tộc Chăm tại địa phương. Hiện nay, các lễ hội của người Chăm được tổ chức quy củ, chu đáo, nội dung phong phú, hấp dẫn, đáp ứng các mục đích, ý nghĩa của lễ hội gắn liền với giới thiệu, quảng bá các văn hóa truyền thống của dân tộc. Những lễ hội này không chỉ đóng vai trò giữ gìn các giá trị tín ngưỡng và tôn giáo mà còn tạo nên điểm nhấn cho hoạt động du lịch gắn với văn hóa Halal của cộng đồng người Chăm ở tỉnh An Giang.

4.2. Thực trạng phát triển du lịch bền vững gắn với văn hóa Halal của cộng đồng người Chăm ở tỉnh An Giang

Ngành du lịch tỉnh An Giang hiện nay đang có những đóng góp hiệu quả và thiết thực vào nền kinh tế chung của địa phương. Trong giai đoạn 2015-2020, du lịch An Giang đã đón hơn 38 triệu lượt khách, khách lưu trú của các khách sạn đạt chuẩn trên 2 triệu lượt; khách quốc tế ước khoảng 380.000 lượt, tổng doanh thu từ hoạt động du lịch đạt trên 21.000 tỷ đồng, trong đó doanh thu từ doanh nghiệp du lịch đạt 3.300 tỷ đồng (tăng trưởng bình quân 5,4%), doanh thu xã hội từ hoạt động du lịch đạt gần 18.000 tỷ đồng. Trong đó, hoạt động du lịch gắn với văn hóa Halal của cộng đồng người Chăm ở tỉnh An Giang tuy đã góp phần vào sự tăng trưởng của du lịch địa phương về mặt số lượng nhưng chưa đạt được hiệu quả về mặt chất lượng.

Đầu tiên, vấn đề nhận diện để khai thác tài nguyên văn hóa Halal của người Chăm trong phát triển du lịch tại tỉnh An Giang chưa có sự thống nhất. Theo một cuộc phỏng vấn vào năm 2019 (Hiền, 2020a, tr.124-138), du khách khi đến thăm

cộng đồng Chăm ở địa phương thích trải nghiệm trước hết là các thánh đường, sau đó đến làng nghề, ẩm thực, lễ hội và nhà sàn của người Chăm. Đơn vị kinh doanh du lịch thì ưu tiên thánh đường, làng nghề, nhà sàn, rồi đến lễ hội và ẩm thực, còn người dân địa phương thì cho rằng làng nghề nên là điểm đến đầu tiên, sau đó đến lễ hội, ẩm thực, thánh đường và cuối cùng là nhà sàn. Riêng đối với đồng bào dân tộc Chăm tại địa phương, đặc trưng văn hóa họ tự hào và muốn giới thiệu trước nhất là thánh đường, sau đó mới đến ẩm thực, làng nghề và lễ hội. Do sự khác nhau về quan điểm, quá trình phối hợp giữa chính quyền địa phương, các đơn vị kinh doanh du lịch và cộng đồng Chăm tại tỉnh An Giang còn nhiều hạn chế dẫn đến việc chưa khai phá được hết tiềm năng về văn hóa Halal trong xây dựng sản phẩm du lịch tại địa phương. Liên quan đến vấn đề du lịch văn hóa tại cộng đồng người Chăm ở tỉnh An Giang, kết quả khảo sát (Cường, 2022, tr.47-52) cho thấy những lý do chủ yếu khiến du khách không thích đi du lịch đến khu vực của người Chăm bao gồm dịch vụ du lịch ít (31.8%), thiếu thông tin văn hóa (12.1%) và sản phẩm du lịch nghèo nàn (11%). Ngoài ra, những thông tin liên quan đến văn hóa của người Chăm phần lớn là do du khách tự tìm hiểu (30,6%), chỉ có tỷ lệ nhỏ là từ đơn vị lữ hành và người dân địa phương lần lượt là 3,7% và 1,5%. Qua đó, có thể thấy công tác quảng bá cho du lịch gắn với văn hóa Halal của cộng đồng người Chăm ở tỉnh An Giang còn chưa được chú trọng.

Tiếp đến, vấn đề cơ sở hạ tầng là một trong những nguyên nhân làm giảm khả năng phát triển của du lịch văn hóa Halal tại cộng đồng người Chăm ở tỉnh An Giang. Hệ thống đường xá tại các khu vực của người Chăm dù có cải thiện nhưng các tuyến đường dẫn vào các điểm du lịch tại những làng văn hóa dân tộc Chăm, làng nghề dệt truyền thống vẫn chủ yếu là đường đất nhỏ hẹp, thiếu bảng chỉ dẫn và một số không được chiếu sáng vào ban đêm đã gây tâm lý e ngại cho du khách về mức độ an toàn khi đi du lịch tại những địa điểm này. Mạng lưới truyền tải và phân phối điện tại các địa bàn ở vùng sâu của người Chăm vẫn còn thiếu thốn và lạc hậu, đi cùng là các loại đường dây điện và dây cáp viễn thông chằng chịt ngoài trời cũng làm mất mỹ quan tại không gian văn hóa nơi đây. Bên cạnh đó, số lượng các phương tiện giao thông công cộng ở khu vực sinh sống của người Chăm còn ít và mức giá chưa hấp dẫn nên chưa đáp ứng được nhu cầu đi lại của du khách lẫn người dân địa phương, trong khi những phương tiện di chuyển truyền thống được xem là thuận tiện hơn lại chưa được chú ý khai thác đầy đủ.

Bên cạnh đó, cảnh quan môi trường tự nhiên và nhân văn cũng là một yếu tố làm giảm khả năng

phát triển du lịch bền vững gắn với văn hóa Halal của người Chăm tại tỉnh An Giang. Về mặt tự nhiên, tình trạng lấn chiếm lòng sông, kênh, rạch, bơm hút cát trái phép, sản xuất công nghiệp xả thải ra môi trường đã hủy hoại và gây ô nhiễm nguồn nước, làm xói mòn, hoang hóa đất đai, dần dần lũ lụt, sạt lở nghiêm trọng. Về mặt nhân văn, các khu dân cư thu nhập thấp thì tạm bợ, chắp vá, còn các khu dân cư thu nhập cao thì tạp nham về vật liệu, kiểu dáng trong khi những ngôi nhà truyền thống bằng gỗ của người Chăm chưa được chú ý bảo tồn. Ngoài ra, các dịch vụ kinh doanh, mua bán, quảng cáo tràn lan khắp nơi, hệ thống công viên và cây xanh vừa thiếu vừa đơn điệu lại bị xâm lấn bởi các địa điểm ăn uống giải trí được trang trí sắc sỡ. Những điều này tạo nên một khung cảnh hỗn loạn, thiếu hài hòa, mất mỹ quan và gây sự khó chịu cũng như thiếu thiện cảm từ du khách lẫn người dân địa phương đối với không gian văn hóa của cộng đồng người Chăm.

Không chỉ vậy, việc đề ra các giải pháp để khai thác và tận dụng đầy đủ giá trị văn hóa Halal của người Chăm, cũng như nâng cao hơn nữa đóng góp của cộng đồng này đối với sự phát triển bền vững và hiệu quả du lịch văn hóa ở An Giang vẫn chưa được chú trọng. Theo đó, những thành phần hữu quan có liên quan chưa đóng vai trò quan trọng trong hoạch định các chính sách xây dựng và phát triển du lịch văn hóa của người Chăm tại địa phương mình, dẫn đến chất lượng cuộc sống và kinh tế của cộng đồng dân tộc tại chỗ khó được nâng cao. Hơn nữa, việc các giá trị văn hóa truyền thống và bản sắc dân tộc của đồng bào Chăm chưa nhận được sự quan tâm phù hợp và khai thác đúng mức, cùng với sự hỗ trợ thiếu đầy đủ và đúng tầm trong vấn đề bảo tồn môi trường sống và không gian văn hóa của người Chăm cũng là rào cản trong quá trình xây dựng và phát triển du lịch bền vững gắn với văn hóa Halal của cộng đồng người Chăm ở tỉnh An Giang hiện nay.

5. Thảo luận

An Giang được đánh giá là địa phương có tiềm năng rất lớn về phát triển du lịch khi nắm trong tay những lợi thế về mặt địa hình, vừa có đồng bằng vừa có đồi núi, được thiên nhiên ưu đãi với nhiều danh lam thắng cảnh, các dân tộc cùng chung sống từ lâu đời với những giá trị văn hóa riêng biệt và đặc sắc. Trong những năm gần đây, du lịch An Giang đã có nhiều sự bứt phá và đạt được nhiều thành tựu quan trọng cả về lượng khách lẫn tổng doanh thu. Tuy nhiên, sự tăng trưởng này được đánh giá là còn chậm và chưa tương xứng với những thuận lợi sẵn có ở địa phương. Do đó, để thúc đẩy phát triển du lịch hiệu quả và bền vững, UBND tỉnh An Giang đã ban hành Kế hoạch số 854/KH-UBND ngày 03/10/2023 nhằm quán triệt, cụ thể hóa và triển khai

các quan điểm chỉ đạo, nhiệm vụ, giải pháp tại Nghị quyết số 82/NQ-CP ngày 18/5/2023 của Chính phủ về nhiệm vụ, giải pháp chủ yếu đẩy nhanh phục hồi, tăng tốc phát triển du lịch hiệu quả, bền vững.

Ngoài lợi thế về mặt tự nhiên phù hợp với du lịch sinh thái, An Giang cũng có tiềm năng lớn để phát triển du lịch gắn liền với văn hóa Halal khi đây là nơi hội tụ các công trình kiến trúc nghệ thuật độc đáo, sinh hoạt cộng đồng mang đậm bản sắc tôn giáo và những lễ hội truyền thống đặc sắc của cộng đồng người Chăm ở địa phương. Dù vậy, việc phát triển loại hình du lịch này cần sự hiểu biết và nắm rõ các giá trị của văn hóa Halal nhằm đảm bảo không đi ngược lại với những giá trị văn hóa truyền thống của cộng đồng địa phương. Vì thế, xây dựng và phát triển du lịch văn hóa Halal cần các giải pháp trọng tâm để công tác này thật sự hiệu quả và bền vững.

Thứ nhất, các cơ quan quản lý nhà nước và chính quyền các cấp ở tỉnh An Giang cần xây dựng chính sách và nguồn kinh phí phù hợp để bảo tồn, khai thác và phát huy nguồn tài nguyên văn hóa Halal của cộng đồng người Chăm ở địa phương. Công tác khôi phục và bảo tồn các sinh hoạt cộng đồng lễ hội truyền thống, tăng cường hiểu biết và giữ gìn các sản phẩm văn hóa, hỗ trợ và thúc đẩy các ngành nghề và phương thức sản xuất truyền thống không chỉ nhằm mục tiêu củng cố các giá trị văn hóa Halal và cải thiện đời sống của cộng đồng người Chăm mà còn giúp du khách có cơ hội hiểu thêm và trải nghiệm đời sống cộng đồng của dân tộc Chăm ở địa phương. Việc cân bằng giữa phát triển du lịch gắn với văn hóa Halal của người Chăm và bảo vệ môi trường sinh thái tự nhiên đòi hỏi sự xác định đúng đắn về tiềm năng và giới hạn phát triển để không gây ra tác động tiêu cực cho môi trường và ảnh hưởng đến mức độ hiệu quả. Do đó, công tác xây dựng ngành du lịch hợp lý và bền vững dựa vào văn hóa Halal của người Chăm ở tỉnh An Giang không nên chỉ thiên về lợi nhuận và mở rộng phát triển bất chấp mà cần phải xem đây là quá trình gia tăng chất lượng cuộc sống cho cộng đồng dân tộc Chăm ở địa phương.

Thứ hai, thúc đẩy xúc tiến đầu tư vào lĩnh vực du lịch tập trung trước hết vào việc cải thiện hệ thống cơ sở hạ tầng nhằm phục vụ đồng thời cho ngành du lịch và cộng đồng người Chăm ở địa phương như đường xá, mạng lưới điện chiếu sáng và hệ thống thông tin liên lạc. Vấn đề cải thiện hạ tầng và nâng cao chất lượng của hệ thống đường xá kết nối với các công trình kiến trúc, địa điểm văn hóa, làng nghề truyền thống của người Chăm là điều kiện tiên quyết để khai thác có hiệu quả tiềm năng của những điểm đến này. Ngoài ra, việc đầu tư vào đồng bộ hóa cơ sở vật chất phục vụ du lịch bao gồm trang

thiết bị kỹ thuật, mạng lưới cơ sở lưu trú, cải tạo công trình cũ và xây dựng công trình mới cần chú trọng đến vấn đề bảo tồn và giữ gìn bản sắc văn hóa địa phương nhằm bảo đảm phát triển du lịch hiệu quả và bền vững.

Thứ ba, sự hiệu quả và bền vững của du lịch gắn với văn hóa Halal phụ thuộc rất lớn vào mức độ ủng hộ và tham gia của cộng đồng người Chăm ở An Giang. Đồng bào người Chăm và cả cư dân tại chỗ sẽ có trách nhiệm hơn với ngành du lịch của địa phương khi họ được chia sẻ và thụ hưởng những lợi ích trực tiếp do du lịch mang lại. Đồng thời, cơ quan lý nhà nước và chính quyền các cấp cần xây dựng các chính sách phù hợp để hỗ trợ và tối đa hóa sự đóng góp trong phát triển du lịch của người dân địa phương, trong đó bao gồm cộng đồng người Chăm. Ngoài ra, công tác đào tạo nhân sự cho ngành du lịch là người dân tộc Chăm là rất cần thiết và cần được chú trọng. Không chỉ để bổ sung và đáp ứng nhu cầu nhân lực ngành du lịch ngày càng tăng, việc đào tạo này cũng góp phần làm tăng chất lượng cho sản phẩm và du lịch. Những người thuộc cộng đồng Chăm sẽ hiểu rõ nhất về các giá trị truyền thống của dân tộc mình, qua đó có thể cung cấp thông tin đầy đủ và chính xác nhất về văn hóa Halal cho du khách. Bên cạnh đó, nguồn nhân lực du lịch người Chăm sẽ là cầu nối giúp khách du lịch tăng cường hiểu biết và ý thức tôn trọng đối với những giá trị văn hóa truyền thống của cộng đồng người Chăm ở tỉnh An Giang.

6. Kết luận

Văn hóa Halal của cộng đồng người Chăm mang những giá trị độc đáo và hoàn toàn có khả năng trong việc thu hút nhiều sự quan tâm và tìm hiểu của du khách khi đến với An Giang. Văn hóa Halal ở nơi đây bao hàm nhiều mặt trong đời sống của người Chăm bao gồm phong cách kiến trúc và nghệ thuật đặc trưng, làng nghề dệt truyền thống với những sản phẩm chất lượng, nền ẩm thực với cách chế biến phù hợp với các tiêu chuẩn Halal và những lễ hội mang đậm màu sắc tôn giáo Islam. Những yếu tố trên cho thấy văn hóa Halal ở tỉnh An Giang có tiềm năng rất lớn và đóng vai trò quan trọng trong công tác phát triển du lịch tại địa phương.

Để có thể hiện thực hóa mục tiêu xây dựng và phát triển một nền du lịch thực sự bền vững, sự chung tay của các cơ quan quản lý nhà nước, các cấp chính quyền địa phương và các tổ chức, cá nhân hoạt động trong lĩnh vực du lịch. Đặc biệt, đối với công tác phát triển du lịch bền vững gắn với văn hóa Halal thì rất cần thêm sự chung tay và tham gia tích cực của cộng đồng người Chăm, vốn là những người hiểu rõ và giữ gìn tốt nhất những giá trị truyền thống và bản sắc của Islam giáo.

Vì vậy, để phát triển du lịch gắn với văn hóa Halal một cách hiệu quả, lâu dài và bền vững đòi hỏi rất nhiều yếu tố nhưng trước hết phải bắt đầu từ truyền thống văn hóa dân tộc. Mục tiêu ưu tiên của việc phát triển cần được xác định là phục vụ chính cộng đồng văn hóa đó, bảo tồn và phát huy bản sắc văn hóa dân tộc, đồng thời tôn trọng các giá

trị tín ngưỡng và tôn giáo. Việc phát huy nguồn lực của cộng đồng văn hóa, cụ thể là cộng đồng người Chăm ở tỉnh An Giang để tham gia vào quá trình phát triển du lịch bền vững gắn với văn hóa Halal sẽ tạo động lực thúc đẩy ngành du lịch tiến tới trở thành ngành kinh tế mũi nhọn và chủ chốt trong cơ cấu kinh tế của địa phương.

Tài liệu tham khảo

- Cường, N. D. (2022). Đặc trưng du lịch halal và một số gợi ý chính sách cho phát triển du lịch Việt Nam. *Tạp chí Nghiên cứu Châu Phi và Trung Đông*, số 11(207).
- Hà, L. T. D. (2016). *Văn hóa ẩm thực Islam (Halal) trong hoạt động du lịch tại Thành phố Hồ Chí Minh*. Luận văn thạc sĩ, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn (Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh).
- Hãn, P. V. *Đặc trưng văn hóa người Chăm ở Nam Bộ*. Thành phố Hồ Chí Minh: Nxb. Văn hóa Dân tộc.
- Hiền, V. T. (2020a). *Khai thác văn hóa Chăm Islam ở An Giang trong phát triển du lịch*. Luận án tiến sĩ, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn (Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh).
- Hiền, V. T. (2020b). Văn hóa Chăm ở An Giang trong phát triển du lịch. *Tạp chí Khoa học Xã hội*, 1+2(257+258).
- Hiền, H. T. M. (2022). *Du lịch Halal ở Nhật Bản*. Luận văn thạc sĩ, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn (Đại học Quốc gia Thành phố Hồ Chí Minh).
- Nhu, H. (2023). *An Giang đẩy mạnh cơ cấu ngành du lịch theo hướng chuyên nghiệp, hiện đại, chất lượng*. Truy cập ngày 06/4/2024.
<https://angiang.gov.vn/wps/portal/Home/tin-tuc/chi-tiet/an-giang-day-manh-co-cau-nganh-du-lich-theo-huong-chuyen-nghiep-hien-dai-chat-luong>
- Nghi, P. (2015). *Thánh đường Hồi giáo của người Chăm An Giang*. Truy cập ngày 06/4/2024.
<https://vitreem.dansinhvn.com/ve-an-giang-kham-pha-thanh-duong-nguoi-cham-3725.htm>
- PV. (2019). *Làng Chăm thay đổi cuộc sống từ du lịch văn hóa cộng đồng*. Truy cập ngày 06/4/2024.
<https://www.vtr.org.vn/lang-cham-thay-doi-cuoc-song-tu-du-lich-van-hoa-cong-dong.html>
- Phú, L. H. (2022). Kinh nghiệm phát triển du lịch ẩm thực của Nhật Bản, Hàn Quốc và hàm ý chính sách cho Việt Nam. *Tạp chí Nghiên cứu Đông Bắc Á*, số 6(256).

VĂN HOÁ HALAL TRONG PHÁT TRIỂN DU LỊCH BỀN VỮNG TẠI CỘNG ĐỒNG NGƯỜI CHĂM Ở TỈNH AN GIANG

Huỳnh Thanh Tâm

Trung tâm Xúc tiến Thương mại và Đầu tư Thành phố Hồ Chí Minh (ITPC)

Email: tamtim3101@gmail.com

Nhận bài: 08/8/2024; Phản biện: 23/8/2024; Tác giả sửa: 29/8/2024; Duyệt đăng: 10/9/2024; Phát hành: 30/9/2024

DOI: <https://doi.org/10.54163/ncdt/341>

Văn hóa và du lịch có mối quan hệ tương tác, gắn bó và hòa quyện với nhau. Cộng đồng người Chăm ở tỉnh An Giang có nền văn hóa mang những giá trị truyền thống và sắc thái độc đáo. Nếu có thể khai thác đầy đủ và tận dụng đúng đắn các lợi thế văn hóa sẵn của dân tộc này, An Giang sẽ thu hút được nhiều sự đầu tư vào lĩnh vực du lịch ở địa phương. Bài viết này tập trung nghiên cứu những tiềm năng và vai trò của văn hóa Halal trong phát triển du lịch bền vững của tỉnh An Giang.

Từ khóa: Văn hóa Halal; Phát triển du lịch bền vững; Cộng đồng người Chăm; Tỉnh An Giang.